

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Centrum Myśli Janusza Korczaka

Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu

Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України

Інститут педагогіки НАПН України

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науково-дослідний центр педагогічного краєзнавства подвійного
підпорядкування (МОН та НАПН України)

Польський культурно-освітній центр УДПУ імені Павла Тичини

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних
працівників Черкаської обласної ради»

ГУМАННА ПЕДАГОГІКА У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ІДЕЇ ЯНУША КОРЧАКА ПРО АБСОЛЮТНУ САМОЦІННІСТЬ ДИТИНИ

**до 145-річчя від дня народження польського лікаря, педагога,
письменника, публіциста, громадського діяча**

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції з міжнародною участю
(м. Умань, 19 травня 2023 р.)

Електронне видання

Умань

2023

Редакційна колегія:

Кравченко О. О., (голова ред. кол.), доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Бялик О. В., доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Ткачук Л. В., кандидат педагогічних наук, доцент Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Юрченко О. В., (відп. ред.), кандидат педагогічних наук, викладач Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Рецензенти:

Гавриленко Т. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка;

Попиченко С. С., кандидат педагогічних наук, доцент, в. о. декана факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 13 від 25 травня 2023 р.)*

Г94 **Гуманна педагогіка** у контексті євроінтеграції: ідеї Януша Корчака про абсолютну самоцінність дитини: до 145-річчя від дня народження польського лікаря, педагога, письменника, публіциста, громадського діяча [Електронний ресурс] : електрон. вид.: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. з міжнар. участю (м. Умань, 19 трав. 2023 р.) / МОН України, Від. філос. освіти, заг. та дошкільної пед. НАПН України, *Ін-т пед. НАПН України [та ін.]* ; [редкол.: О. О. Кравченко (голов. ред.), О. В. Бялик, О. М. Коберник [та ін.] ; рец.: Т. Л. Гавриленко, С. С. Попиченко; О. В. Юрченко] (відп. ред.). – Умань : ЦП «Компринт», 2023. – 232 с.

Збірник містить матеріали виступів учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Гуманна педагогіка у контексті євроінтеграції: ідеї Януша Корчака про абсолютну самоцінність дитини» (19 травня 2023 р., м. Умань), в яких репрезентовано погляди сучасних дослідників на значущість ідей видатного польського педагога Януша Корчака та представлено практичну рефлексію його педагогічних надбань у просторі закладів середньої і вищої освіти України та країн ЄС.

УДК 378(06)

Матеріали подано в авторській редакції, за достовірність фактів, цитат, посилань на джерела та вживання назв документів, власних імен тощо відповідають автори публікацій.

ЗМІСТ

НАПРЯМ ПЕРШИЙ

*ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНИЙ І ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ
АСПЕКТИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ І ЖИТТЄТВОРЧОСТІ
ЯНУША КОРЧАКА***Березівська Лариса**

Януш Корчак в інформаційних ресурсах Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: історико-джерелознавчий аспект	10
---	----

Карпенко Ореста

Педагогічна спадщина Януша Корчака у дослідженнях науковців України та Польщі	13
---	----

Левченко Наталія

Януш Корчак: історико-біографічний аспект	16
---	----

Матрос Ольга

Соціально-благодійна та публіцистична діяльність Януша Корчака в історії соціальної роботи	17
--	----

Моргай Лілія

Януш Корчак (1878–1942): біографічна довідка	23
--	----

Слюсаренко Ніна

Януш Корчак: віхи життєдіяльності і життєтворчості	26
--	----

Ткачук Мирослава

Порівняльні дослідження ідей Януша Корчака у контексті розвитку гуманістичної педагогіки	31
--	----

Чепіль Марія

Історико-біографічний аспект творчості Януша Корчака	35
--	----

Cybal-Michalska Agnieszka

Twórczość literacka świadectwem nieobojętności – o pedagogicznym «wycienianiu» dzieł Janusza Korczaka.....	38
--	----

Latour Dorota

Filmowe wizerunki Janusza Korczaka.....	41
---	----

Witkowski Rafał

Kwestia języka (polski i jidysz) w działalności Janusza Korczaka.....	42
---	----

звернення: 30.03.2023).

4. Сухомлинська О. Українсько – польські педагогічні впливи в історичному вимірі: випадок В. Сухомлинського (новий коментар до вже розглядуваної теми). Історико-педагогічний альманах. 2016. Вип. 1. С. 46–50

5. Сухомлинська О. В. Януш Корчак. *Польський педагог-гуманіст Януш Корчак (1878–1942): до 125-річчя з дня народж.: Бібліогр. покажч.* / АПН України. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Київ, 2003. 124 с.

Марія Чепіль

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка*

ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ТВОРЧОСТІ

ЯНУША КОРЧАКА

У період повномасштабної війни в Україні гостро постає проблема соціальної опіки над дітьми. Це питання було наріжним у міжвоєнний період для України і Польщі. Характерним для цього періоду є поява багатьох концепцій виховання дітей-сиріт, пошук і вдосконалення різноманітних форм опіки, опікунсько-виховної системи, яка опирається на діагностику і суб'єктивне трактування дитини, подолання недоліків інституційного виховання дітей, формування виховного середовища, удосконалення методів навчання і виховання.

У цьому контексті важливою є гуманістично спрямовані праці і десятиліття практичної діяльності Януша Корчака. Своє життя присвятив дітям. Його трудова діяльність розпочалася у 1903 р. з посади лікаря дитячої лікарні у Варшаві; 1904 – 1905 рр. – брав участь у російсько-японській кампанії як військовий лікар на Далекому Сході. У 1911 р. працював лікарем і репетитором у Товаристві допомоги сиротам. У 1914 р. був призначений на посаду

військового лікаря, начальника польового дивізійного госпіталю в Глобочеку, лікар дитячого притулку українських дітей в Києві, керівник двох дитячих будинків, лектор в Інституті спеціальної педагогіки [1].

Я. Корчак був постійним співробітником спеціальної школи. Упродовж 1910–1926 рр. писав статті для дітей у «Słońcu», 1926–1930 рр. редагував «Mały Przegląd» для дітей. Двічі у 1934 і 1936 рр. їздив до Палестини. У 1940 р. арештований, викуплений учнями. У 1941 став директором сиротинця. 5-6 серпня 1942 р. гітлерівці разом з дітьми вивезли його з гетто до Треблінки.

Любов до дитини – наскрізна ідея педагогічної спадщини Я. Корчака. Він надавав перевагу практиці, ніж теорії. Коли він обійняв посаду директора Будинку сиріт, у ньому навчалося 85 учнів. Не беручи заробітної плати, він присвячував дітям всі дні й ночі як керівник, лікар, вихователь, опікун. Він був переконаний, що через реформу виховання можна змінити світ.

Я. Корчак часто повторював, що можна вивчити теорію виховання напам'ять, але не розуміти її глибинного змісту. Теорія виховання – це теорія життя. Він бачив протиріччя між педагогічною діяльністю і спонтанним розвитком дитини. Потрібно створити умови, в яких дитина могла б вільно розвивати свої власні сили, вільно пізнавати світ, сформувати власний індивідуальний характер і розвивати у ньому будь-які можливості.

Аналіз педагогічної спадщини Я. Корчака дає підстави виокремити такі провідні ідеї: необхідність дослідження та розширення знань про дитину (в автобіографічному творі «Сповідь метелика», «Як любити дитину»); повага до дитини як людини, яка розвивається через власну діяльність; право дитини на опіку та відповідальність дорослих членів суспільства за умовами життя дитини; дотримання принципу партнерства в процесі виховання; прийом педагогічної дії як наслідок прийнятих загальних засад опікунсько-виховної системи; концепція вихователя. Хороший вихователь відрізняється від злого лише кількістю допущених помилок. Злий вихователь власні помилки приписує дітям.

У педагогічному доробку Я. Корчака можемо виокремити загальнолюдські, які доступні для всієї спільноти, адресовані батькам і дітям, загальнопедагогічні, які використовують у підготовці й удосконаленню педагогічних кадрів, та спеціальні цінності, якими послуговуються наймані працівники опікунсько-виховних установ.

Він був творцем таких цінностей, як: любов до інших, справедливість, гідність, повага, краса і правда

У праці «Право дитини на повагу» він наголошує на тому, що дитина має право на повагу, любов і дружбу, таємниці, самовизначення, власності, власний розвиток і дорослішання, руханку, гру, працю, навчання, справедливість у житті. Особливого значення надавав формуванню у дитини постійного прагнення до моральної досконалості.

Виховна концепція Я. Корчака ґрунтувалися на гуманістичних принципах: повага до дитини, довіра до неї, визнання її прав, моральна свобода, творча праця, можливість вибору моделі поведінки, способу життя, прийняття відповідальності за вибір тощо. В її основі лежали ідеї гуманізму, людяності і добра.

Його досягнення високо оцінені науковцями Польщі. Тоді як, педагогічна спадщина Я. Корчака в українській історико-педагогічній літературі з радянських часів й до нині не завжди висвітлена належним чином. Окремі аспекти його творчого доробку висвітлювалися на сторінках педагогічної преси. З проголошенням незалежності зросло зацікавлення педагогічною творчістю Я. Корчака (Н. Дудник, Ж. Ільченко, С. Івах, Ю. Калічак, С. Сисоєва, І. Соколова, В. Ханенко, О. Янкович та ін.). Варто зазначити, що українські дослідники беруть активну участь у міжнародних конференціях, публікують статті у польських виданнях. Прикладом такої співпраці є збірник наукових праць «Janusz Korczak – przyjaciel dzieci. W nurcie rozważań pedagogicznych», в якому вміщено статті сучасних польських та українських дослідників про діяльність педагога [2].

Виклики ХХІ століття ставлять надзвичайні завдання, розв'язання яких вимагає нового прочитання та інтерпретації творчого доробку Я. Корчака, його гуманістичний ідей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Falkowska M. Kalendarz życia, działalności i twórczości Janusza Korczaka Warszawa: Nasza Księgarnia, 1989. 416 s.
2. Janusz Korczak przyjaciel dzieci: w nurcie rozważań pedagogicznych / Pod red. M. Czepil, R. Bednarz-Gryzbek, M. Hajkowskiej. Lublin: Wzdawnictwo UMCS, 2015. 254 s.

Agnieszka Cybal-Michalska

*Prof. dr hab., Dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych,
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*

TWÓRCZOŚĆ LITERACKA ŚWIADECTWEM NIEOBOJĘTNOŚCI – O PEDAGOGICZNYM «WYCIENIOWANIU» DZIEŁ JANUSZA KORCZAKA

Każda epoka pozostawia swoisty ślad literacki. Humanistyczny dyskurs nad dziełem literackim jako recepcją historycznie przeobrażającej się rzeczywistości społecznej i doświadczeń społeczno-kulturowych powinien uwzględniać refleksję nad świadectwem (nie)obojętności. Wystąpienie odwołujące się do pedagogicznego «wycieniowania» dzieł Janusza Korczaka będzie pretekstem do rozpatrywania piśmiennictwa jako świadectwa obecności w doświadczeniach społecznych, ale również ukierunkuje zainteresowania poznawcze ku zachowaniom i relacjom międzyludzkim. Tym samym frapujące poznawczo są analizy dotyczące warunków społecznych, których skutkiem była literatura Janusza Korczaka, a nade wszystko refleksje jakie skutki społeczne powodowała i powoduje. Tym samym osadzając literaturę jako rys kulturowy w sieci społecznych relacji warto zastanowić się nad rodzajem, nie tylko wiedzy, ale predyspozycji psychologicznych, które mogą być w